

pol metra dolgih brk, s cvikerjem in ozkimi pleči?"

„Oh, pusti me, — kaj mi mora res vse nagajati!?"

„O, saj mi je povedala Vida, da si vedno sanjarila le o črnolasem žarnookem mladeniču,

bronaste polti, velikih brk in herkulske postave. — Povej, povej, Gusta, ali me res maraš?"

„Ti porednež“, smejala se je vsa srečna in mu zrla v oči, „maram te, maram; vzamem te pa samo zato, da ne boš — sam!“

Na stare dni.

(Krajinska slika. — Spisal A. Zdénčan.)

Ne vem, kaj ga je prav za prav premo-tilo, a resnica je, da je hotel Kveder v svojem petinšestdesetem letu na vsak način iznova županiti. Ali ga je do tega odločilnega koraka dovedla njegova častihlepnost, da bi vsaj umrl pod lepo donečim naslovom: „gospod župan“, ali pa njegovo bogastvo, o tem ne poročajo občinski viri vsi jednako. Kar pa poročajo soglasno, zapišem tukaj, da otmem pozabnosti kos domače zgodovine.

V občini Suhi Dragi so bile županske volitve pravilno razpisane. Pri dosedanem županu Zavrlu je ležal volilni imenik, in ljudje so se živahno pripravljali na domačo borbo. A ta borba ni bila v draški občini nikoli prav huda. Saj so imeli že od nekdaj navado, da so izvolili za župana prvega bogatina, ki je imel največ cvenka in največ dolžnikov. In Dražani so bili v tem jedini, da ne kaže opuščati te častitljive stare navade.

Tudi Kveder je bil o tem prepričan in je rad slišal, da so občinske volitve razpisane. Bil je od nekdaj občinski svetovalec in trikrat zaporedoma tudi župan. V dobi tretjega njegovega županovanja so se pa razmere izpremenile v toliko, da je šlo njegovo premoženje rakovo pot, Zavrlovo je pa čudovito rastlo; in dolžniki so se prvemu krčili, drugemu množili. In po starodavnih pravilih je torej prišlo, kar je moralo priti: Zavrl je zažupanil in vladal draško občino dolgih petnajst let.

Modri možjé velé, da slabo gospodarita v kmetih kmetiški gospod in gosposki župan.

O resničnosti tega se je že marsikdo pre-pričal, ali se pa morda še bo. Zavrl je uvidel, da slabo gospodari, odkar ima pod svojo streho občinski pečat. Seve, sedaj je treba iti v trg, sedaj zopet kupiti koleselj, da se vozi primerno svojemu stanu; tudi umazan ne sme biti, če pride v kako družbo: to vse pa rani globoko gospodarske dohodke. Zato so se Zavrlovi dolžniki manjšali, Kvedrovi pa množili, kakor kamenje v Suhi Dragi. Ko je prišel čas volitve, je s strahom zapazil, da je odzvonilo njegovemu županovanju, če bodo Dražani še tako starokopitni. Izgubil je vse zaupanje pri svojih občanih. Dražani — tako trdé viri — zato izvolijo prvega bogatina za župana, da bi jim ne bilo treba dajati preveč občinskih doklad. A pri tem županu so doklade stanovitno rastle in to so mu hudo zamerili iz večine ubožni Dražani. Poleg tega se je Zavrl tudi precéj prevzetno baharil in pretrdo ukazoval občinsko tlako. Dražani so pa poleg drugih dobrih lastnostij tudi jako mehkega srca in rahlo-čutni, ki se drzé nauka o enakosti in se zavedajo svojih volilnih pravic. Nikakor ne pusté, da bi jih kdo preziral. Vse to je pripomoglo, da je Zavrl s strahom uvidel, da „on več županil ne bo“. Ta bridka zavest ga je tako prevzela, da se je zarotil županstvo odložiti.

Čimbolj je tonila zvezda slave Zavrlu, tembolj je žarela Kvedru. Rastlo mu je posestvo, množila se je živina in večalo se mu je število dolžnikov. Torej je bila javna

tajnost v draški občini, da bo Kveder župan. Pri tej novici je Kvedra prišla taka slast, da je pozabil, kako se je rotil pred petnajstimi leti na podoben način kot sedaj Zavrl. Seveda, časi se izpreminjajo, misli, denar in župani pa tudi.

Tako je bilo višje-politično stanje draške občine nekaj dni pred volitvijo.

* * *

Teden dni pred občinskimi volitvami sta sedela po večerji pri mizi Kveder in njegova zgovornejša polovica, šestdesetletna Kvederna. Kveder je risal z žličnim koncem po mizi neumetelne poteze, v glavi pa so mu rojile različne misli, kako bi povedal svoji gospodujoči ženi, da namerja postati župan. Dolgo je vladal molk v sobi. Naposled se ojunaci Kveder, potegne z žlico dolgo črto po mizi in reče važno:

„Veš kaj, stara, kaj praviš ti na to, če bi bil jaz župan?“

Počasi in težko je izgovoril te besede. Prav oddahnil se je in nepremično gledal v njo, da bi v nje potezah bral učinek svojih besedij. Ni mu bilo treba dolgo čakati.

„Za božji čas, tebi se meša!“ vzklikne stara, a še vedno živahna Kvederna. Sklenila je roki in pogledala v nebo, kot bi od onod prosila pomoči svojemu možu.

Zatem se je usula ploha očitanja na glavo prihodnjega župana, česar ne maram in tudi ne smem ponavljati. Kveder je bil menda takih neviht že navajen, ker se ni zganil, niti obraza izpremenil ob prekrasnih naslovih, s katerimi ga je častila Kvederna. Molčal je torej, dokler ni končala. Vedel je, kako ima ravnati ob takih prilikah, da zmaga s svojo nakano in pridobi ženo zase. In ravno to pot jo je bolj potreboval kot kdaj prej, ker ona je bila zgovorna in kot nalašč pripravna za agitacijo. Najprej ji mora izpodbiti vse ugovore, s katerimi ga je obsula in nazadnje jo mora pohvaliti, pa bo dobro. Za hvalisanje je bila žena volk, kakor so izvečine vse Evine hčerke.

„Praviš“, začne počasi njene ugovore reševati, „da ti bom posestvo snedel. Le nikar

se ne boj; dva grunta imava! Dovolj ga boš imela še ti grizti.“

Čudno, da Kvederne ni spekla beseda: „grizti“, ker brezzoba ženica ni imela s čim grizti, a o tej svoji napaki ni rada slišala.

„Tajnika sem moral res prej plačevati, ko sem bil prvič župan, ker so po kancelijah ti škrici po nemško pisanja sestavljali: a sedaj smo zmagali mi Slovenci, in sedaj bo druga. Vsaj imam pa tudi fanta v osmi šoli, po kaj sem ga neki zakladal toliko let po šolah? On mi bo pisal, česar sam ne bom znal, da bodo imeli kar veselje po kancelijah. Sicer pa ‚trèsk ženski‘ (to je bil stalni nežni naslov za svojo družico), to pomisli, kako se boš nosila kot gospa in mati županja!“

Malo se je namuzala na te laskave besede, a rekla ni ničesar. V duhu pa so ji vstajali prijetni prizori iz prejšnjih let, ko so jo res tako odlikovali celó trški gospodje. In Kvederna je bila tudi ničemerna še v svojem šestdesetem letu.

Velikokrat je človek nasproten kaki reči na prvi mah. A po kratkem dokazovanju se tako zavzame za tisto stvar, da je potlej njen najtrdnejši pristaš. Tako je bilo tudi s Kvederno. Še tisti večer sta preštela vse odbornike, ki bodo zmagali pri prihodnjih volitvah, in njih razmerje do Kvedrove hiše. Sosedu Špunteku je botra; on je gotov. Rekar je dolžan, temu se samo veli, sicer naj plača, česar bi sedaj na leto nikakor ne mogel. Opaldarju smo sorodniki in s Kepcem prvi prijatelji.

Tako sta naštela toliko njima udanih odbornikov, da je bila na njuni strani izdatna večina. Da pa je bila stvar gotovejša, je poskrbela Kvederna na razne načine. Še enkrat je preštela drugo jutro odbornike, potem pa je vzela lonček masla in dve klobasi in je vse skrila pod predpasnik. Napolila se je s tem darom k sosedu. Sicer še niso popolnoma emancipirane draške ženske, vendar imajo veliko oblast na svoje „starce“, kakor jih ljubeznivo nazivljejo. Kdor hoče kaj doseči pri moških, začeti mora pri ženah.

Po ovinkih je povedala Kvederna sosedu, česa želi. Sosedu je bila seveda takoj pri

volji. V zahvalo je dobila lonček masla, obe klobasi in obljubo, da lahko že popoldne pride po voli za oranje.

Ravno tako srečno se ji je izteklo pri ostalih sosedah, katerih možje uživajo odborniško čast. In predno je zatonil teden v večnost, bila so tla pripravna in plodovita za Kvedrovo stolico. Kveder sam se je držal modro, kot bi mu bilo popolnoma neznano, kaj se plete med občani; sicer pa je njegova zgovornejša polovica storila dovolj.

* * *

Po nekaj tednih je bilo v Suhi Dragi zopet vse mirno. Zvršile so se srečno občinske in županske volitve. Odborniki so prodrli isti, katere sta naštela oni večer Kveder in Kvederna. No — župan je postal srečno Kveder. O volitvi sami nimam posebnega povedati. V Zavrlovi hiši so se zbrali odborniki in njih nepotrebne ženice, prav za prav odbornice. Ker pa v Dragi še ni demokratične države, zato tudi še nimajo žene volilnih glasov, pač pa imajo kot povsod še drugačne glasove, ki so hujši od vseh volilnih. Tudi danes so se zbrale, če bi bilo treba iti za Kvedra v boj.

A ni bilo treba. Zavrl si je bil svest poraza, zato se je delal, da rad dá raz ramena to neznosno župansko breme. Poslovil se je v prisrčnem govoru od občinskega pečata, poudarjal, kako je bil skrben za občino in sklenil svoj govor s prošnjo, naj dajo odborniki svoje glasove Kvedru, ker sam nima več časa za županstvo. Kako zvito jo je naredil vrli Zavrl!

Zatem se je pa godila volitev. Zavrl je dobil dva glasa: jednega od brata, drugega od svojega dolžnika; vse druge pa novi župan Kveder. Ženske niso imele to pot nič dela, a mnogo zaslug.

Prinesli so po dolgih petnajstih letih zopet županske insignije v Kvedrovo hišo. Žal, da teh insignij ni mnogo. Dobil je toliko proslavljeni občinski pečat, nekaj zaprašenih aktov, ki naj bi bili občinski arhiv, in debelo knjigo živinskih potnih listov. Ta knjiga je za Drago največje važnosti, ker po ži-

vinske „pôse“ so Dražani najrajše hodili; a važna je tudi za Kvedra, ker s tem si je največ prislužil. Dražani so že od nekdaj glasoviti sejmarji za hrvaške buše in buške konje.

Ker Dražani še niso tako moderno napredni kot njih trški sosedje, niso šli po volitvi v gostilno slavit zmage, ampak na polje orat in sejat. Kvedru ni bilo treba plačevati jim pijače, a obljubil jim je, da bo občinske naklade znižal, ker so mu izkazali zaupanje.

Mirno so tekli meseci Dražanom. Za župana se drugače niso mnogo zmenili razven ob nedeljah po maši, ko jim je na trgu klical razne razglase in tlake. Takrat so ga pa kleli ali slavili, kakor je ravno razglas in njega vsebina nanesla. Obiskavali so ga tudi dan pred vsakim sejmom, da jim je izdelaval živinske „pôse“; drugače so mu dali mir.

Zavrl je prebolel v delu in kupčijskih skrbih županski poraz. Začelo se mu je množiti bogastvo na vseh straneh. Vedel je za gotovo, da bo zopet župan, kadar dobi premoč v dolžnikov številu nad Kvedrom.

Pri Kvedru pa tudi ni bilo vse tako lepo in prijetno, kot si je domišljjal prej. Moral si je omisliti nov koleselj, kupil si je iskrega konja in novo drago obleko, in „gospa“ županja se je oblekla v črno svilo. Moral je večkrat v trg, tam so bili običajno on in trški ljudje žejni; plačati je moral navadno le „gospod draški župan“. Doma mu je pa delo zaostajalo in beli cvenk se je tajal kakor beli sneg ob solnčnih žarkih. A vse to še ni bilo najhuje.

Prej se je Kveder jezil na škrice, ki so mu po nemško dopisovali; sedaj so mu prihajale vloge po slovensko, a se je ravno tako jezil nad to „novoslovenšno“, katere nobeden kmet ne razume. Poslal je vso to navlako z obilico praznega papirja učenemu sinu v Ljubljano, a mladi Kveder v osmi šoli je poslal vso kopo nazaj s ponižno izpovedjo, da ne zná tega narediti. Grozno se je moral ponižati mladi Kveder, da je izustil tako izpoved, ker sicer je napredni sin znal vse, česar si je na svetu človek pozelel.

Sivolasi Kveder je pa klel doma, ko mu je došla kopa nazaj. Jezil se je nad ljubljanskimi šolami, ki so mu že tri tisoč požrle, pa je njegov sin še tako neveden. O ko bi vedel Kveder, da sin zato ne more in ne zna pisati, ker ne mara zanemarjati gostilniških obiskov, bil bi še huje klel! Tako mu pa drugega ni preostajalo, kot da je v službo vzel slovečega 'cesarja' Čelesnika, ki mu je zvesto tajnikoval, a še bolj zvesto pil Kvedrovo starino. Tako so se torej vsi Kvedrovi jezili: stari Kveder, ker ne zna sam reševati 'novoslovenšnih' ulog, njegov tajnik, ker je bil večkrat žejen, stara Kvederna, ker je neče nihče nazivljati 'gospo', kakor si je prej želela. Najbolj sta se pa bila mladi Kveder v Ljubljani, ker mu stari ni dovolj pošiljal za razne potrebe, in gospodarstvo doma, ki je šlo rakovo pot.

Potemtakem so se vsi jezili, dokler ni smrt rešila Kvedra jeze in županske časti. To se je pa zgodilo tako.

Kveder je šel s konjem v trg. Tam je zopet 'gospod draški župan' dobro pil in plačeval; po poti proti domu se mu je splašil konj in ga povozil, da je zbolel za smrt.

Ko je listje rumenelo in padalo raz drevje, je umrl draški župan. Ljudje niso mnogo žalovali za njim, ker je tirjal od dolžnikov velike obresti. Najbolj resnično je žaloval za njim tajnik Čelesnik, kateremu se je odslej zaprla Kvedrova klet in njena vsebina; najmanj pa je menda za njim jokali mladi Kveder, ker je bil stari zanj prestrog in mu ni dajal dovolj drobiža.

Za občino Suho Drago je bila Kvedrova smrt brez zlih posledic. Še tisto jesen je iznova zasel županski stolec Zavrl, in vsi odborniki so ga volili; on sam pa je na vse rotenje in govorjenje pozabil, da nima časa.

Zavrl pa še sedaj župani, in zgodovina draške občine se snuje dalje.

* * *

Tako slove list o zgodovini Kvedrovega županovanja. Kot nepristranski opazovalec sem vse natanko povedal o Kvedru, da lahko porabi ta kos oni, ki bo pisal draško zgodovino. Ako je pa nihče ne bo pisal, naj ostali svet iz tega lista zve, da napredujejo Dražani z orjaškimi koraki.

Biserji.

40.

Kdor radost vso, ves strah zameče,
On z mečem sebi glavo seče.

41.

Če ljuba ti je snaga,
Sam spravi gnoj od praga.

42.

Ljubosumnje je boleš,
Ki razjeda dvojno vest.

43.

Pes najprej si kost oblizne,
Da jo potlej bolj ugrizne.

44.

Kadar imaš več hvalivcev,
Imaš dosti obrekljivcev.

45.

Ne prisojaj mu modrosti
Vselej, če čenča kdo dosti.

46.

Boljši je v miru v oblicah krompir,
Kakor pečenka tam, kjer je prepir.

47.

Kdor očita drugim grehe,
On trga slamo z lastne strehe.

Anton Hribar.